

Dienst

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMA:

Kerk en lhbtqia+

Hoe volg ik Jezus als homo?

Met jongeren in gesprek over seksualiteit

Moeder van een transgender

Wat zegt de Bijbel werkelijk en willen we luisteren?

Armoede verzachten:
wat diakenen kunnen doen

4 | 2022

Inhoud

INTRODUCTIE **Kerk en lhbtqia+** 3
Kees van Dusseldorp

BEZINNING **Hoe volg ik Jezus als homo?** 4
Kees van Dusseldorp

COLUMN **Regenboogtaart** 10
Herman van Wijngaarden

PRAKTISCHE TIPS **In gesprek over seksualiteit** 11
Arjet Borger

ERVARINGEN VAN EEN MOEDER
Heb lief; ik wil dat jij bent 16
Harriët Koelewijn

GEZOCHT: **Eindredacteur voor Dienst** 20

BIJBELSTUDIE **Geen man en geen vrouw?** 21
Klaas van den Geest

BOEKBESPREKING **Vuur dat nooit dooft** 22
Dick Westerkamp

WERKER IN DE KERK **Ik blijf graag dicht bij de kern** 28
Suzanne van Lokhorst

HANDREIKING **Armoede verlichten** 29
Derk Jan Poel

KERKPUNT 34

KERKRECHT **De rechtspositie van de predikant** 36
Leendert Verheij

GEDICHT **Diepste liefde** 40
Robert Roth

Foto voorpagina: Hier is plaats voor iedereen

Dienst†

70e jaargang
Nummer 4, 2022

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Gienke Boersma-Vreugdenhil
Kees van Dusseldorp,
hoofdredacteur
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Annemarie Roth,
redactiesecretaris
Peter Sinia
Jacqueline van der Ziel-Visser,
eindredacteur

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie kan via de website:
<https://blad-dienst.nl/>

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk of per e-mail* aan de administratie doorgeven.

Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementsprijs € 13,60 per jaar
Blokabonnement van 10 exemplaren € 8,40

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2022 – uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelewijn
Drukkerij: AMV + Buijten & Schipperheijn grafimedia

ISSN 0167-2401

Kerk en lhbtqia+

Wat gebeurt er veel in kerk en samenleving als het gaat om seksuele diversiteit en gender. Nieuwe studies verschijnen en leggen nieuwe accenten. Er zijn inmiddels heel wat variaties (lhbtqia+) en in de kerken is het beleid allesbehalve duidelijk. Hoe ontwikkel je als mens een eigen identiteit in al die verschillende verhalen? En hoe ga je om met de seksuele diversiteit die je tegenkomt, ook in de kerk?

Ik zie twee patronen in de gesprekken die binnen de kerk gevoerd worden over homoseksualiteit en andere identiteiten. Het ene patroon is dat van de polarisatie, het versterken van tegenstellingen. Voor de een is het accepteren van homoseksualiteit en gender zo essentieel, dat hij geen begrip heeft voor iemand die hier reserves bij heeft. Voor de ander is de afwijzing in de Bijbel zo duidelijk, dat hij niet begrijpt dat serieuze christenen andere conclusies trekken. Onbegrip en wantrouwen bedreigen de veiligheid en verbondenheid binnen de gemeente.

Het tweede patroon is dat van de vaagheid. Afgestoten door heftige discussies en verdwaald in de ingewikkeldheid van vragen en visies, kiezen mensen ervoor om zich er niet in te verdiepen. Laat vooral iedereen in zijn of haar waarde en omzeil het onderwerp. Ze onttrekken zich aan het gesprek en willen er liever niet te veel van weten.

Het schuurt

Beide wegen helpen je niet verder, zeker niet als je een taak hebt in de begeleiding van mensen of de vorming van jongeren. Zowel polarisatie als vaagheid laat mensen in eenzaamheid achter. Daarom besluiten we je te dienen met een nummer van *Dienst* waarin verschillende benaderingen van seksuele diversiteit en gender aandacht krijgen. Nee, ook wij brengen de meningsverschillen niet bij elkaar; bijdragen schuren soms met elkaar. Tegelijkertijd kunnen en willen we niet aan dit thema voorbijgaan. Je gaat het tegenkomen in je werk in de kerk. Het is goed om kennis te nemen van ontwikkelingen en visies binnen de kerk. In dit nummer lees je achtergronden, discussies, handreikingen en ervaringsverhalen. Als je niet goed weet wat je moet vinden of wat je moet doen, kun je naar elkaar luisteren, met elkaar meedenken en samen bidden. Als je wél een duidelijke mening hebt, is het minstens zo belangrijk om te luisteren en de onderliggende zorgen en verlangens van een ander te ontdekken. Zo blijven we met elkaar in gesprek en zoeken we, met al onze diversiteit, samen de weg van de Heer.

Dr. Kees van Dusseldorp is predikant van De Schakel in Neede en docent homiletiek aan de TU in Kampen/Utrecht.

Kees van Dusseldorp

Hoe volg ik Jezus als homo?

De Bruijnes nieuwe benadering van homoseksualiteit

In wat voor tijd leven we? Iedereen kan zichzelf identificeren als homo, lesbi, trans, bi en daar ruimte voor vragen: het is immers hoe je jezelf ervaart. Seksuele diversiteit in onze samenleving groeit. Seksuele identiteit wordt steeds meer als fluïde beschouwd: ze is veranderlijk per tijd en per relatie. Het debat hierover lijkt in de samenleving een achterhoedegevecht en kan jongere generaties, ook in de kerk, nauwelijks meer boeien.

Kees van Dusseldorp

Ondertussen wordt in de kerken al jaren gestudeerd en gediscussieerd over een christelijke visie op homoseksualiteit en andere seksuele identiteiten. Dit gesprek is op veel plekken gepolariseerd geraakt: zie je ruimte voor homoseksualiteit of niet, dan bepaalt dat wat men van je vindt. Al deze discussies en standpunten hebben veel homo's op afstand gezet van de kerk. Kortom: homoseksualiteit is een complex vraagstuk, waar veel mensen zich erg kwetsbaar bij voelen en dat in kerkelijk opzicht beladen is.

Een nieuwe benadering

In zijn nieuwe boek *Verbonden voor het leven* doet Ad de Bruijne verslag van zijn jarenlange studie naar homoseksualiteit en seksuele diversiteit. Op een open en persoonlijke manier probeert hij het gesprek hierover in christelijke kring verder te brengen. Zijn centrale stelling is dat de hedendaagse homoseksualiteit een laatmodern, westers fenomeen is. In dit verschijnsel zijn christelijke noties herkenbaar, maar hebben ook de verlichting en seksuele revoluties hun sporen getrokken. De Bruijne treedt deze ontwikkeling open tegemoet, zonder uit het oog te verliezen dat er vertekening en scheefgroei is opgetreden in de mensvisie. Omdat het een nieuw fenomeen is, zegt volgens hem de Bijbel niet rechtstreeks wat je hiervan moet vinden. We moeten erover nadenken in Bijbels perspectief.

Deze stellingname geeft De Bruijne ruimte om de aard en het doel van identiteit, seksualiteit, huwelijk, liefde en homoseksualiteit diepgaand te doordenken. Hij verwerkt wat vanuit schepping en zondeval over seksualiteit te zeggen is. Ook betreft hij het onderwijs van Jezus en de apostelen in zijn overwegingen. De Bruijne stelt ten slotte voor om de homoseksuele identiteit meer te benaderen vanuit de toekomst van Gods Koninkrijk, waarin zowel huwelijk als

.....
De Bijbel zegt niet rechtstreeks wat je van homoseksualiteit moet vinden

Zie je ruimte voor homoseksualiteit of niet, dat bepaalt wat men van je vindt

seksualiteit gerelativeerd worden. In de nieuwe lichamelijke van het Koninkrijk vinden voortplanting en huwelijk hun vervulling in de gezamenlijke band van alle mensen met Christus. Om hierheen positief op weg te gaan, maakt het niet uit of je homo of hetero bent. Het huwelijk verwijst op een bijzondere manier naar de gemeenschap tussen Christus en de gemeente. Maar ook homoseksualiteit laat al iets zien van de toekomst, doordat zij het geschapen onderscheid tussen man en vrouw en het belang van voortplanting achter zich laat.

Grondige discussie

Met deze waardering van de homoseksuele identiteit ontstaat een aanzienlijke verschuiving. Misschien niet voor degene die het gesprek in de kerk hierover toch al achterhaald vindt. Maar wel voor de visie en het beleid van veel kerken. Het is te hopen dat over het voorstel van De Bruijne een grondige discussie wordt gevoerd. Daartoe nodigt hij de lezers ook nadrukkelijk uit: hij formuleert niet alleen zijn argumenten, maar ook zijn aarzelingen. Steeds benadrukt De Bruijne welke keuzes er nog meer zijn en hoe belangrijk het is om in alle verschillen elkaar in Christus ruimte te geven en tegelijkertijd met elkaar in gesprek te blijven.

Het blad *Dienst* is niet geschikt voor deze kerkelijke discussie. Daarom bied ik hier geen bespreking van het voorstel van De Bruijne. Het is hoe dan ook goed om van zijn voorstel kennis te nemen. Verder biedt zijn boek zo veel belangrijke ethische inzichten, dat het zeer de moeite waard is om iets daarvan hier te delen. De benadering van De Bruijne geeft zicht op culturele ontwikkelingen in onze westerse wereld. Zijn analyse verklaart hoe het komt dat homoseksualiteit en andere seksuele identiteiten in onze samenleving zo veel voorkomen

.....
Ook homoseksualiteit laat al iets zien van de toekomst van Gods Koninkrijk

.....
Het is belangrijk om elkaar ruimte te geven en in gesprek te blijven

Kerk en seksuele diversiteit

en het gesprek erover zo gepolariseerd is geraakt. Het verheldert hoe bij jongeren de zoektocht naar de eigen identiteit allesbepalend lijkt te zijn en veel onzekerheid met zich meebrengt. Hij werkt zijn voorstel ook uit naar het onderwijs, de politiek en de werkvloer.

Het voorstel van De Bruijne

De Bruijne probeert in het licht van de Bijbel te begrijpen wat homoseksualiteit is, zoals die zich in onze tijd voordoet. Hij luistert zorgvuldig naar gegevens uit de Bijbel, ervaringen van homoseksuele christenen, resultaten van wetenschappers en naar gedachten van denkers over onze cultuur.

Hij definieert homoseksualiteit op grond van biologische, genetische, sociale, culturele en psychologische gegevens als een diepliggende seksuele oriëntatie die een belangrijk aspect vormt van iemands persoonlijke identiteit. Deze omschrijving laat al zien dat het een laatmodern, westers concept is. In andere culturen spreekt men niet over identiteit, laat staan over seksuele identiteit. Homoseksueel gedrag heeft in eerdere tijden en andere culturen vooral te maken met sociale verhoudingen: een vorm van macht of juist van onderdanigheid. Vaak ging het om getrouwde mannen die vanwege politieke of economische belangen op sommige momenten seksueel contact met elkaar hadden. Dat wordt in de Bijbel ondubbelzinnig afgewezen als 'ontucht'.

Homoseksualiteit is in onze tijd iets anders. Alleen in onze laatmoderne cultuur kan iemand zeggen 'ik ben homo'. Dat is ontstaan doordat het denken over identiteit en seksualiteit zich ontwikkeld heeft. De Bruijne waardeert deze ontwikkelingen positief en komt uiteindelijk tot de stelling dat homoseksualiteit zoals die in onze laatmoderne tijd bestaat, niet voorkomt in de Bijbelse tijd.

Homoseksualiteit is volgens hem in belangrijke opzichten een nieuw fenomeen, dat ons voor nieuwe vragen stelt. Na grondige bespreking van die vragen komt De Bruijne tot een theologisch-ethisch voorstel om homoseksualiteit positief tegemoet te treden en in de kerk ruimte te maken voor een partnerschapsverbond voor homo's die zich hiertoe geroepen weten. Hij noemt dit geen huwelijk, omdat het huwelijk exclusief voor een verbintenis van man en vrouw geldt. Maar het kan wel een duurzaam verbond zijn, dat in bepaalde relaties ook een seksuele dimensie krijgt en in de kerk bevestigd en gezegend mag worden.

Ethiek begint bij jezelf

Ethiek begint bij jezelf. 'Hoe volg ik Jezus het beste op dit moment in mijn leven met mijn mogelijkheden en beperkingen?' Dit is een doorgaande lijn in het boek van De Bruijne, dat hij het 'eerstepersoonsperspectief' noemt. In veel ethische bezinning gaat het om een ander: 'Wat zou hij of zij moeten doen? Hoe gaan wij verantwoord

.....
Homoseksualiteit is een belangrijk aspect van iemands identiteit

Kerk en seksuele diversiteit

om met homo's? Wat moet je vinden van een homohuwelijk?' Daarmee laat je – ethisch gesproken – de ander in de steek. Hij of zij staat immers zelf voor de vraag: 'Op welke manier kan ik, zoals ik ben, binnen de marges van mijn huidige context op zo'n manier verdergaan in de navolging van Christus, dat ik Gods bestemming met mijzelf zo goed mogelijk benader?'

Dat ethiek bij jezelf begint, betekent in de kerk geen liberale vrijblijvendheid. Alsof je kunt doen wat jou goeddunkt en niemand zich mag bemoeien met jouw privékeuzes. Ook daarmee laat je een ander in de steek. De uitdaging is om elkaar in het volgen van Jezus raad te geven, te dienen en te bemoedigen. Inhoudelijk meedenken en pastoraal begeleiden horen daarbij. Met respect voor ieders eigen verantwoordelijkheid en tegelijkertijd zoekend naar een gezamenlijke stijl van toewijding aan God.

.....
De uitdaging is om elkaar raad te geven, te dienen en te bemoedigen

Bij jongeren lijkt de zoektocht naar de eigen identiteit allesbepalend

© One World

De ethiek vanuit de eerste persoon, 'hoe volg ik Jezus en welke keuze brengt mij dichterbij Hem', is een centrale insteek. Ook al pakken keuzes per persoon verschillend uit, het maakt gesprek over de invulling van je leven mogelijk: wat brengt jou verder in jouw vorming naar het beeld van Christus? De Bruijne reikt een aantal aandachtspunten aan, die hierbij kunnen helpen.

1. Heb je er oog voor dat jouw ontwikkeling dezelfde structuur vertoont als de levensweg van Jezus: het patroon van kruis en opstanding? Als je simpelweg stelt dat God jou je persoonlijk geluk gunt, dan misken je dat het geluk in Christus niet bestaat zonder dat je je kruis op je neemt.
2. Bevordert de keuze die je maakt de eigenschappen die horen bij het nieuwe-mens-zijn in Jezus? Groeit de vrucht van de Geest in je leven (bijvoorbeeld trouw en liefde) en vermindert ze negatieve eigenschappen als egoïsme of woede?
3. Merk je dat je keuze je omgang met God en met Jezus bevordert of juist belemmert? Als het bidden moeizamer gaat, kan het betekenen dat je je keuze opnieuw moet overwegen.

.....
Wat brengt jou verder in jouw vorming naar het beeld van Christus?

Kerk en seksuele diversiteit

- Helpt je keuze om de band met je broers en zussen in het geloof te verbeteren of treedt er juist vervreemding op? Voor je eigen geloofsgroei heb je een goede relatie met medechristenen en de gemeente nodig.
- Merk je innerlijke vrede en houd je een vrij geweten bij de keuze die je maakt? Ondanks de subjectiviteit hiervan is het wel een spirituele aanwijzing of de stappen die je zet juist of onjuist zijn.
- Blijf je openstaan voor kritische feedback en kun je het hebben dat sommige mensen een andere keuze maken en het misschien met je oneens zijn? Daarmee laat je vertrouwen in en afhankelijkheid van God en zijn genade zien.

Welkom in de kerk?!

Hoewel de homo zelf voor de vraag staat hoe hij of zij zal omgaan met de eigen identiteit, staat de kerk niet buitenspel. Iedere christen hoort thuis in het ene lichaam van Christus, waarin de leden elkaar nodig hebben om het volgen van Jezus in praktijk te brengen. Dat dit in de huidige tijd van 'postchristendom' niet eenvoudig is, zal duidelijk zijn. De vervreemding tussen kerk en samenleving wordt steeds groter en de christelijke moraal verliest steeds meer haar vanzelfsprekendheid. Het is voor de kerk in de westerse wereld zoeken naar een goede balans tussen strategisch aansluiten bij, positief waarderen en gemotiveerd afwijzen van wat er in de huidige cultuur naar voren komt. Dit geldt niet alleen voor de omgang met seksualiteit, maar net zo goed voor het omgaan met bezit, armen, milieu, sociale gerechtigheid, enzovoort.

Alleen biddend kunnen we verbondenheid ervaren

Christenen kiezen hierin verschillend. Dat is op zichzelf niet verkeerd. Soms is het verwarrend of zelfs pijnlijk, maar pluraliteit is een kenmerk van onze laatmoderne samenleving, waaraan we ons niet kunnen ontworstelen. Waar het in de maatschappij kan leiden tot uitsluiting van elkaar, zou er in de kerkelijke praktijk aanvaarding van elkaar moeten zijn. Die aanvaarding begint in Christus

en verdient inbedding in een intens gezamenlijk en persoonlijk gebedsleven. Alleen biddend kunnen we verbondenheid ervaren en misschien zelfs een nieuwe overeenstemming als geschenk van de Geest vinden.

Binnen de kerk moet gewerkt worden aan een gemeenschap waarin ook haar homoseksuele en lesbische leden zich aanvaard weten. In het Koninkrijk van God worden menselijke verschillen van ondergeschikt belang, omdat er sprake is van een fundamentele gelijkheid voor God. In het licht van de toekomst, waar we met elkaar de Heer zullen prijzen, past het de kerk om ook nu het aanvaarden van elkaar te bevorderen, inclusief seksuele diversiteit en verschillende visies hierop.

Pastorale ethiek

In een paragraaf over pastorale ethiek kleurt De Bruijne de verantwoordelijkheid van de kerk richting haar homoseksuele leden

Kerk en seksuele diversiteit

Elkaar aanvaarden, inclusief seksuele diversiteit en verschillende visies

verder in. Niet om hen apart te zetten, maar wel om hen met wijsheid en liefde te begeleiden.

- Aanvaard de ander volledig en neem tegelijkertijd tijd en ruimte om onzekerheid over seksualiteit en genderidentiteit te onderzoeken.
- Geef ruimte aan de persoonlijke verantwoordelijkheid van de ander om zelf in vrijheid voor Gods aangezicht te staan. Dit betekent dat je erop vertrouwt dat Christus zijn weg met de ander zal gaan.
- Help de ander door eerlijke en brede informatie over de opties die er zijn en welke mogelijkheden en risico's die met zich meebrengen.
- Wees eerlijk over je eigen positie en breng die met christelijke bescheidenheid naar voren. Alleen met een open houding ontstaat er ruimte voor ontmoeting, ook als de ander tot een ander standpunt komt.
- Zoek verbinding met andere gemeenteleden met wijsheid en ervaring, om versmalling in je begeleiding te voorkomen.
- Blijf de ander respectvol steunen, ook als iemand anders kiest dan jij juist acht. Kom niet steeds op de beslissing terug, maar blijf samen optrekken in het vertrouwen dat God de leiding heeft.

Ad de Bruijne schreef een brede studie over een ingewikkeld en kwetsbaar thema. Ik bid dat zijn boek mensen helpt om Jezus te volgen. En dat het de kerk helpt om een goede visie op en omgang met seksuele diversiteit in onze tijd te ontwikkelen.

Met een open houding ontstaat ruimte voor ontmoeting

Dr. Kees van Dusseldorp is predikant van De Schakel in Neede en docent homiletiek aan de TU in Kampen/Utrecht.

Regenboogtaart

Het was de laatste bijeenkomst van een bijbelstudiegroep van Hart van Homo's. Een van de deelnemers, hij werkte bij een bakker, had voor deze gelegenheid een echte regenboogtaart gebakken. Elke laag had een eigen smaak. Als homo's onder elkaar hebben we er smakelijk van gegeten.

Herman van
Wijngaarden

Toch hoeven anderen voor mij niet de regenboogvlag op te hangen. Natuurlijk zie ik de positieve bedoeling achter het regenboogsymbool. Maar als ik over een regenboogzebrapad loop, voel ik me daar toch op z'n minst wat ongemakkelijk bij. Het geeft me het idee dat ik mezelf 'zielig' mag voelen, omdat ik hoor bij een minderheidsgroep in onze maatschappij. Het geeft me de status van slachtoffer, iets waar onze cultuur volgens mij te scheutig mee is. Oké, misschien heb ik het soms moeilijk als homo, maar als het even kan, benadruk ik daarbij liever mijn eigen verantwoordelijkheid dan mijn vermeende slachtofferschap.

Mijn tweede bezwaar bij het huidige regenboogsymbool is, dat het gekaapt is uit de Bijbel en te weinig van de oorspronkelijke betekenis heeft overgehouden. In de Bijbel is de regenboog het symbool van Gods liefde en trouw voor een zondig geslacht dat aangewezen is op zijn genade, waarbij homo's en een veelkleurigheid aan genders gelukkig zijn inbegrepen. De verwijzing naar God zit überhaupt niet of nauwelijks meer in het regenboogsymbool. Verreweg de meeste mensen denken bij de regenboog uitsluitend aan de lhbtqia+-gemeenschap, niet aan God.

Niet feestelijk

Ten slotte wordt de regenboogvlag mij te veel gebruikt om de seksuele diversiteit (als een feest) te *vieren*. Ik heb mijn homo-zijn helemaal geaccepteerd en zou zelfs kunnen zeggen dat er ook mooie kanten aan zitten. Maar ik vind het niet feestelijk. De gedachte dat de mogelijkheid van homoseksualiteit al in Gods oorspronkelijke schepping besloten zat, zoals Ad de Bruijne in zijn *Verbonden voor het leven* zegt, kan ik Bijbels gezien niet meemaken. Ik zie mijn homo-zijn als een uiting van de gebrokenheid in de schepping. Niet dat ik me ervoor schaam, maar ik kan er ook niet trots op zijn. Kortom, ik voel me niet zielig als homo, ik ben er ook niet trots op. Ik weet me verantwoordelijk voor hoe ik met mijn homo-zijn omga, wel of niet in gehoorzaamheid aan mijn Schepper. Het huidige regenboogsymbool drukt dat voor mij onvoldoende uit.

Herman van Wijngaarden werkt bij jeugdwerkorganisatie HGJB en stichting Hart van Homo's.

In gesprek over seksualiteit

Als jeugdleader kun je veel voor jongeren betekenen

Seksualiteit is een kwetsbaar thema. Misschien vind je het spannend om erover te praten en ga je het liever uit de weg. Maar voor de jongeren met wie jij werkt, is het actueel. Vriendschappen, verliefdheden, seksuele gevoelens, online (seksueel) gedrag; er komt veel op hen af. Wat zou het mooi zijn als jij hen daarbij kunt helpen! Maar, hoe doe je dat? Welke rol heb jij als jeugdleader en waar kun je rekening mee houden? In dit artikel vind je praktische tips om met de jongeren uit jouw kerk het gesprek aan te gaan over seksualiteit, op een laagdrempelige manier en een manier die bij jou past.

Kerken seksualiteit, ze zijn niet altijd een goede combinatie geweest. Nog steeds komen we in de media regelmatig verhalen tegen van mensen die uit de kerk zijn gegaan vanwege negatieve ervaringen. Een jong stel dat schuld moet belijden voorin de kerk, omdat het meisje zwanger is geworden. Een homoseksueel stel dat niet welkom is om avondmaal te vieren. Of een jongere die zich niet veilig voelt om over zijn worsteling met zijn genderidentiteit te praten. Natuurlijk zijn bovenstaande voorbeelden vanuit verschillende perspectieven te bekijken. Hoeveel verschillende visies op seksualiteit zijn er immers niet binnen de kerk? Maar met het gesprek over visies slaan we vaak de meest essentiële, eerste stap over: er zijn voor de ander. Luisteren naar elkaar, elkaar welkom heten binnen de kerk en als mens. De belangrijkste vraag in je werk als jongerenwerker is hoe je *naast* jongeren, die in deze tijd met seksualiteit moeten leren omgaan, kunt staan. Niet wat je ervan vindt.

Arjet Borger

Kerk en seksualiteit, ze zijn niet altijd een goede combinatie geweest

Verschil van mening

Toch is dat niet altijd gemakkelijk. Misschien heeft jouw kerkelijke gemeente nog geen visie geformuleerd over hoe zij omgaat met dit vraagstuk, of heeft zij een visie geformuleerd die jij zelf niet deelt. Het kan een visie zijn die mensen buitensluit en waar jij moeite mee hebt. Maar het kan ook andersom zijn: dat jouw gemeente iedereen welkom heet, maar dat jij zelf (nog) niet weet hoe je je daartoe moet verhouden.

Wat kan gebeuren, is dat we ons blindstaren op het willen formuleren van een visie en het wikken en wegen van mitsen, maren en meningen. Veel mensen denken dat het hebben van een (vaak zeer uitgebreide) theologische visie hun het houvast en de handvatten gaat geven voor hoe zij moeten omgaan met onderwerpen als sek-

Of misschien heeft jouw kerk een visie die jij zelf niet deelt

sualiteit. Maar in de praktijk valt dit tegen, omdat het hebben van een visie niet altijd antwoord geeft op de vraag hoe je met specifieke situaties moet omgaan. Ik herinner me dat iemand eens tegen me zei: 'Je hebt principes en je hebt situaties.' Hiermee bedoelde hij dat je iets kunt verlangen, vinden of geloven, maar dat het in het leven soms anders gaat. Hoe vaak verandert je mening of visie niet, als

je zelf met een kwestie te maken krijgt? Omdat je dan de worsteling van dichtbij ziet. Omdat je dan de pijn, de vragen of het verdriet van de ander hoort. Dan ontdek je dat een visie of mening kan veranderen en in ieder geval zeker niet altijd uitgesproken hoeft te worden. En wat nog veel belangrijker is: een verschil van mening zou niet tot onveiligheid moeten leiden.

© Aarón Blanco Tejedor, Unsplash

De eerste
stap is: er zijn
voor de ander,
luisteren naar
elkaar

Ruimte en liefde

Want een jongere die jou vertelt met homoseksuele gevoelens te worstelen, vraagt niet om jouw mening. Hij wil zijn verhaal kwijt en hij (of zij) wil zich gehoord voelen... Een stel dat verkering krijgt, is niet benieuwd naar jouw visie op seks voor het huwelijk. Zij hebben

een jeugdlerder nodig die hun vraagt hoe hun verkering is. Voelen zij zich veilig bij elkaar? Kunnen ze een ruzie goedmaken? Weten ze van elkaar hoe de ander met seksualiteit wil omgaan? Het hebben van een visie of een norm is waardevol. Dat biedt kaders en houvast in het leven. Maar de kerk en jij als jeugdlerder kunnen jongeren helpen bij hun eigen meningsvorming. Wat de jongeren daarbij

nodig hebben, is dat zij de ruimte en liefde ervaren om dat proces zelf aan te mogen gaan. Wil jouw kerk over dit thema een visie formuleren? Stel dan eerst de vraag wat jullie visie is op samen kerk-zijn, menselijkheid en verdraagzaamheid.

Jeugdwerk

Jongeren helpen bij hun eigen meningsvorming

Jeugdwerk

Uitdagende tijd

Jongeren groeien op in een uitdagende tijd. Wat mis ik de tijd waarin jongeren zich onderscheidden door de groepjes waar ze bij (wilden) horen. De alto's, gabbers, kakers, nerds, hippies enzovoort. Deze groepjes zijn er nauwelijks meer. In plaats van dat zij op een veilige manier ontdekken welke sociale vormen bij hen passen, moeten jongeren zich al op jonge leeftijd op hun seksuele identiteit profileren. Herken je dit?

Ga er eens over in gesprek met jullie jongeren. Natuurlijk is het goed om elkaar te respecteren en moeten kinderen opgroeien in een omgeving waarin iedereen zichzelf mag zijn. Maar vinden ze de grote hoeveelheid aandacht voor seksuele diversiteit niet verwarrend? Laat dertienjarigen zich nog niet hoeven profileren volgens een bepaalde seksuele identiteit. Gun hun de tijd. En tegelijkertijd: respecteer de jongere die hier wel mee bezig is en luister zonder waardeoordeel.

Dit is slechts één voorbeeld van een ontwikkeling in deze tijd waar je kritisch naar mag kijken. Over sexting (het maken van naaktfoto's en die delen met iemand) wordt door veel experts gezegd dat het er gewoon bij hoort. Maar ga eens in gesprek met jongeren over de risico's ervan. Oké, doorsturen mag niet. Maar ook het maken ervan brengt grote risico's met zich mee. Iets wat online staat, verdwijnt nooit meer. Waarom zou je iets wat zo privé is en tegen je gebruikt kan worden, online delen? Laat jongeren nadenken over waarom zij dat überhaupt wel of niet zouden doen.

Vinden jongeren de
vele aandacht voor
seksuele diversiteit
niet verwarrend?

Lhbtqia+

- l: lesbische vrouwen
- h: homoseksuele mannen
- b: biseksuele personen
- t: transgender personen (het voelen van een genderidentiteit die niet klopt met het (toegekende) geboortegeslacht)
- q: queer personen (overkoepelende term voor personen die zich niet thuis voelen bij de heteroseksuele identiteit of de 'bekende' gendernormen)
- i: interseksuele personen (iemand die geboren is met mannelijke en vrouwelijke geslachtskenmerken)
- a: asexuele personen (iemand die geen seksuele aantrekkingskracht voelt naar andere personen)
- +: non-binaire en panseksuele personen (non-binair: iemand die zich geen man of vrouw voelt, maar zich beter voelt bij een andere genderidentiteit; panseksueel: iemand die zich aangetrokken voelt tot alle genderidentiteiten of biologische geslachten; sluit nauw aan bij biseksualiteit)

Jouw rol als jeugdlerder

Zorg dat je je inleest als jeugdlerder en dat je voldoende weet over dit thema. En – heel belangrijk – blijf kritisch en scherp; juist daarom noemde ik de voorgaande voorbeelden. Als je voldoende weet over seksualiteit en hebt besloten om er met jongeren over in gesprek te gaan, is dat een mooie start. Maar hoe doe je dat?

1. Jouw eigen verhaal

Hoe je zelf met seksualiteit omgaat en wat je hebt meegekregen, beïnvloedt hoe je erover praat. Sta daar eens bij stil. Vind je het een moeilijk onderwerp? Ga er eerst met je partner of een vriend(in) over in gesprek.

2. Samen chillen

Chillende tieners op de banken? Ga bij hen zitten en begin kleine gesprekjes. Stel een vraag en wees niet bang om een stilte te laten vallen.

- Nog uit geweest met vrienden? Wat voor vrienden heb je? Wat doe je op zo'n avond?
- Heb je gehoord dat die en die nu een relatie hebben? Wat vind je daarvan? Zou je dat zelf ook wel willen?

3. Sociale media

Voor veel jongeren is de mobiele telefoon zo normaal dat ze het – hoe gesloten ze ook zijn – wel makkelijk vinden om daarover te vertellen. En jij kunt dan mooi de vraag stellen: wat vind je daarvan? Of:

- Wat was het leukste filmpje dat je deze week hebt gedeeld? Wat vond je er goed of leuk aan?
- Kom je ook weleens filmpjes tegen die je niet vindt kunnen? Wat doe je dan? (Dit is een mooie opening voor een gesprek over online sexting, shaming en grooming.)

Veel jongeren vertellen makkelijk over hun mobieltje

© Pexels

De meeste tieners hebben deze gesprekken liever niet meer met hun ouders

4. Van normen naar waarden

Een gesprek kan gaan over wel of niet wachten met seks tot het huwelijk. Maar is het niet veel belangrijker eerst met jongeren te praten over wat ze verwachten van een relatie? Hoe weet je bijvoorbeeld of de ander het beste met je voorheeft? Juist jij als jeugdlerder kunt hierover met hen in gesprek gaan. Immers, de meeste tieners hebben deze gesprekken liever niet meer met hun ouders. 😊

- Ben je vooral gewend om over specifieke normen te praten? Stel jezelf de vraag welke waarden daarachter schuilgaan. Wat wil je echt meegeven? En hoe ga je daarover in gesprek? En wat betekenen waarden zoals liefde, trouw, respect, zorg voor de jongeren zelf?
- Lukt dit je nog niet? Oefen dit dan eens met een partner, vriend(in), kennis of collega. Probeer om je mening voor je te houden, goed te luisteren en eerst te begrijpen wat de ander je vertelt.

Schakel

Jij als jeugdlerder bent de schakel tussen de kerkleiding en de jongeren. Je kunt de verhalen van de jongeren en hun leefwereld dichterbij de kerkleiding brengen. Met jouw bewogen hart en luisterend oor kun jij de kerkleiding enthousiasmeren en motiveren om de jongeren niet in de kou te laten staan en echt naar hen te luisteren.

En voor de jongeren? Je kunt hen bevestigen in wie zij zijn en hen helpen in het proces van het ontdekken van wie zij gaan worden. Laat hun weten dat je er voor hen bent. Het is onder meer door de waardering en aandacht van jou als jeugdlerder dat een jongere mag ontdekken hoe bijzonder en uniek hij of zij is.

Arjet Borger is gezondheidswetenschapper, directeur van Care for Sexuality Foundation en schreef vijf boeken over seksualiteit.

Jongeren niet in de kou laten staan en echt naar hen luisteren

Een avond over seks

Wil je een jeugdavond over seksualiteit organiseren? Dan kun je als hulp hierbij de handleiding *Een avond over seks* bestellen via arjetborger.nl (onder boeken). De handleiding is ontwikkeld voor jeugdlerders binnen de kerk, die werken met tieners, jongeren en studenten in de leeftijd van 12 tot 25 jaar. In de handleiding vind je een opzet en uitwerking waarmee je drie verschillende avonden over seksualiteit kunt organiseren. Ook wordt veel theoretische informatie gegeven en worden verschillende werkvormen beschreven. De opbrengst van de handleiding komt ten goede aan het werk van de Care for Sexuality Foundation. Deze stichting wil betrouwbare informatie over seksualiteit geven om kinderen, jongeren en volwassenen te helpen eigen, gezonde keuzes te maken. Wil je als kerk een ouderavond over seksualiteit en seksuele opvoeding verzorgen? Kijk voor meer informatie op careforsexuality.org of neem contact op via a.borger@careforsexuality.org.

Meer weten

Arjet Borger schreef onder meer *In gesprek over seks* en *Seks voor iedereen*. Over homoseksualiteit: John Lapré: *De veilige kerk* en *Van hart tot hart*. Over gender: het tv-programma *Ken je mij?* van de EO

Heb lief; ik wil dat jij bent

Mijn meisje was drie toen ze voor het eerst zei dat ze een jongen wilde zijn. Na een lange dag lag ik nog even lekker bij haar op bed. We lagen wat te kletsen en toen zei ze dit. Voor mij volledig onverwacht. 'Ik houd geen spat minder van je', dacht ik als eerste. En daarna: dit wordt wel ingewikkeld. Het eerste vertelde ik haar: 'Ik houd van je én God houdt van je.' Liefhebben is voor mij het kernwoord van leven.

Harriët
Koelewijn

In de jaren erna was het geen groot onderwerp in mijn gezin. Ik had twee prachtige dochters, de een meisjesachtiger dan de ander. De een koos voor lang haar, de ander liet haar haar kort knippen. De één droeg meiden-, de ander jongensschoenen. De een droeg kleren met hartjes en bloemetjes, de ander droeg Cars T-shirts. Voor de een kocht ik kleren op de meidenafdeling, voor de ander koos ik op de jongensafdeling kleren die ook konden doorgaan voor stoere meidenkleding. Als zij door klasgenootjes of in winkels 'hij' werd genoemd, corrigeerde ik dat: zij is een zij, zij is een meisje, mijn dochter.

Samen met haar zus vormde ze een tweeling die niemand ooit uit elkaar kon houden. Ze leken sprekend op elkaar. Was zij nu de een of toch de ander? Ze werden individueel met beide namen aangesproken. Ik snapte wel dat het niet makkelijk was om zo zelf iemand te zijn. En dat ze er daarom voor koos om zich duidelijk te onderscheiden, vond ik niet gek.

Tot de maan en terug

Jaren ging het goed. Best goed. Totdat het leven ingewikkelder voor haar werd en zij ongelukkiger. Er waren dagen dat ze uit school kwam en alleen maar stil tegen me aan kon zitten, terwijl ik haar stevig vasthield. Ik hield onvoorwaardelijk van haar, dat wist ze. 'To the moon and back', nee, 'to the end of the universe and beyond' (naar het prentenboek vertaald als *Raad eens hoeveel ik van je hou*). Ik legde haar uit dat het altijd mogelijk was om hulp te zoeken, dat ze met iemand kon praten. Lang hoefde dat niet. Tot ze haar tiende verjaardag vierde en door buurtkinderen uitgescholden werd voor transgender. Helemaal overstuur en intens verdrietig kwam ze thuis. Eindelijk had ze een woord voor wat zij al zo lang voelde. Ja, dat was ze: transgender.

We gingen op zoek naar hulp. Hulp die haar zou helpen om te snappen wie ze was. Is. Hulp die – hoopte ik – haar kon leren dat er veel variaties mogelijk waren tussen helemaal vrouw en helemaal man.

Ik hield
onvoorwaardelijk
van haar

Dat ze stoer kon zijn én ook meisje. 'Een transgender volgens het boekje', bleek de diagnose na een serie gesprekken. 'Geen speld tussen te krijgen.' Tegen beter weten in had ik gehoopt op een andere uitkomst. Boem, pats. Mijn meisje zou verdwijnen. Haar zou ik verliezen. Mijn verdriet was groot; om mijn dochter, haar leven en de weg die voor ons lag.

Mijn meisje was opgelucht. Eindelijk was klip en klaar wat zij altijd al had geweten. Ze was anders. Nu dat duidelijk was, konden we stappen zetten. Kon ze echt die jongen zijn die ze altijd al was geweest. Zij wilde door, ik kon dat nog niet. Ik moest afscheid nemen van een dochter van wie ik zielsveel hield. Om een zoon te krijgen die ik nog niet kende. 'Het kind blijft hetzelfde', zeiden mensen. 'Een stoere meid of een chille zoon – het maakt niet uit.' Het maakte mij wél uit. Ja, ik hield heel veel van haar. Ja, ik wilde dat zij gelukkig was. En ja, dit vond ik ingewikkeld. Ik koos voor haar geluk, natuurlijk koos ik voor haar geluk. *To the end of the universe and beyond*, weet je nog? Maar o, wat deed dit pijn.

'Amo; volo ut sis'

Ik geloof in God. Ik geloof dat 'zijn' het wezen is van God. 'Ik ben die Ik ben', zei God tegen Mozes. Volgens mij is liefhebben de essentie van zijn. 'Amo; volo ut sis', aldus Augustinus: 'Ik heb lief; ik wil dat jij bent.' Dat geldt voor God en dat geldt voor mij. Ik geloof in God die ons leert lief te hebben: Hem, de ander én onszelf. Ik geloof in

Ik moest afscheid
nemen van een
dochter, om een zoon
te krijgen die ik
nog niet kende

Transgender

Jezus. In Hem zie ik het onvoorstelbare. Ik zie liefde die leven is geworden. Ik zie iemand die oog heeft voor het uitschot van zijn tijd, hen opzoekt, tijd met hen doorbrengt, hen aanraakt en omhelst. Ik geloof in een God die mij in de vrijheid van zijn liefde doet leven. Die vrijheid geeft ruimte en is tegelijkertijd ook eng. Is dan echt alles geoorloofd? Is echt alles goed tussen Hem en mij? Ja. Niets, helemaal niets kan mij scheiden van zijn liefde.

.....
Maar is het echt liefde of is het angst?

Ik groeide op en werd volwassen in een kerkelijke context waar normen, waarden, regels en wetten boven de liefde (b)leken te staan. Ik ken de logica dat het juist liefde is die de ander ervan probeert te weerhouden om foute keuzes te maken of oproept terug te keren van een foute weg. Maar is het echt liefde, of is het angst? Angst voor de vrijheid die God ons – jou en mij – geeft. Vrijheid die we mis-

schien liever overzichtelijk houden door het plaatsen van piketpaaltjes die duidelijk zeggen: tot hier en niet verder. Die duidelijkheid lijkt ons houvast te geven, maar doet dat niet. Want alleen liefde geeft echt houvast.

De weg van transitie

Wij hebben gekozen voor de weg van transitie. Ik kon niet tegen mijn meisje zeggen: 'Schat, ik houd van je, God houdt van je, maar dit is het kruis dat je dragen moet.' Ik kon niet de keuze maken om haar een behandeling te onthouden die simpelweg beschikbaar is. Ik ken de argumenten tegen transitie en ik kan ze weerleggen. Het zou een zinloze discussie worden met alleen verliezers. Mijn kind is altijd al een jongen geweest. Ik kies ervoor – met hem – dat hij als jongen leeft. Dat is onze keuze. Die keuze is iets tussen God en mij, tussen mijn kind en zijn God.

'Ik weet niet wat ik daarvan vind', is de reactie die ik van veel christenen krijg als ik vertel dat mijn kind transgender is. Dat doet mij pijn. Mijn kind gaat een leven tegemoet waar afwijzing altijd op de loer ligt. Dat die afwijzing lijkt te beginnen onder christenen; het breekt mijn hart. Mijn kind is niet iemand om een mening over te hebben. Mijn kind heeft je liefde nodig. Net zoals jij en ik die nodig hebben. Liefde is het kernwoord, de grote opdracht. Begrijp me goed: ik snap dat we als mensen geneigd zijn over alles een mening te hebben. En ja, ik snap ook dat dat bijna automatisch gaat, in de gebrokenheid waarin we leven. Maar ik geloof dat Jezus ons een

andere weg leert. De weg van liefde. Vanuit liefde mag je mij en hem bevragen, maar we hoeven het – in liefde – niet eens te zijn over de antwoorden.

De afgelopen jaren leek het hebben van een mening voor velen belangrijker dan ons lief te hebben. Dat heeft ons ontzettend beschadigd. Veel christenen vinden het hebben van een mening belangrijk. Niet alleen over dit onderwerp, over eigenlijk alles.

Maar waarom? Mijn kerk had mijn zoon volledig lief – maar moest wel over hem nadenken. Waarom, laat staan waarover; het bleef lang onduidelijk voor me. Uiteindelijk bleek het belangrijker om te bepalen wat Gods wil in deze situatie was, dan om

.....
Mijn zoon voelde zich afgewezen tot in het diepst van zijn bestaan

Transgender

mijn kind volledig en onvoorwaardelijk lief te hebben. Belangrijker ook dan om mijn gezin heen te staan in de diepste donkerheid van ons leven, waarin wij een dochter en zus verloren. Mijn zoon voelde zich afgewezen tot in het diepst van zijn bestaan. Is dat liefde?

Verschillende keuzes

'Mijn plan met jullie staat vast – spreekt de Heer: Ik heb jullie geluk voor ogen, niet jullie ongeluk; Ik zal je een hoopvolle toekomst geven' (Jer. 29:11). Deze tekst kregen mijn kinderen mee als baby. Ik geloof dat. God heeft het beste met ons voor. Ook nu al. Niet een leven lang lijden omdat mijn zoon moet accepteren dat hij een meisje is. Niet een leven lang nog erger lijden dan nodig. Dat is de keuze die wij maken, iemand anders maakt mogelijk een andere keuze en beide keuzes zijn goed. Omdat die keuzes zijn gemaakt met God, in relatie met God en vanuit liefde. Wat maakt dat we die keuzes zo moeilijk naast elkaar kunnen laten staan? Ik snap dat niet. Oprecht niet.

Waarom moet een ander iets vinden van de keuzes die ik maak? Waarom moet een ander bepalen of die keuze wel of niet Gods wil is? Is dat uit liefde voor mij of is dat uit angst voor de vrijheid die God ieder mens persoonlijk geeft? Liefde en angst kunnen niet samen bestaan. Durf ik voluit lief te hebben, voluit in de vrijheid van Gods liefde te gaan staan? Ik vind het vaak best eng. Ik ben het zo anders gewend. Regels, normen, wetten; ze lijken een duidelijk kader te bieden, maar perken de vrijheid in.

.....
Waarom moet een ander iets vinden van de keuzes die ik maak?

Geen man en geen vrouw?

'U bent allen één in Christus Jezus' (Gal. 3:28)

Over gender en seksuele identiteit is veel te doen. Een transvrouw (vrouw die eerst man was) werd de toegang tot het damestoilet geweigerd. Het College voor de Rechten van de Mens veroordeelde dit als discriminatie. Deze uitspraak leidde tot veel ophef. Ook de nieuwe Transgenderwet ontmoet veel weerstand. Waar komt die weerstand vandaan en moeten christenen daarin meegaan?

Is er sprake van een soort 'genderideologie'? Mogen we straks niet meer gewoon een man of een vrouw zijn?! Is het niet verwarrend voor opgroeiende kinderen als je dat zo openlaat? En: heeft God de mens niet mannelijk en vrouwelijk geschapen? Begrijpelijke vragen. Toch kunnen ze tot té snelle conclusies leiden. En dus tot polarisatie: standpunten worden onwrikbare stellingen waarin eenieder zich ingraaft in zijn eigen positie. Prof. Ad de Bruijne legt daarom een vraag op tafel die ons aan het denken moet zetten: hoe belangrijk is seksualiteit in jouw leven? Valt jouw seksuele oriëntatie volledig samen met je identiteit? Is dat voor een christen doorslaggevend?

In de Bijbel is seksualiteit niet alleen maar een mooie scheppingsgave. Ze is een geschonden geschenk, en ze is ook betrekkelijk en tijdelijk (1 Kor. 7). Een christen is iemand die Christus volgt, iemand met een nieuwe identiteit. Niet de schepping, ook niet de cultuur, en ook niet jouw lichamelijke, maar Christus wordt Heer op de troon van jouw leven. Zijn liefde en genade worden je alles (2 Kor. 12:9!). In die nieuwe manier van zijn, komt zelfs je man- of vrouw-zijn in een ander licht te staan. Er zijn geen Joden of Grieken meer: cultuur, volk, geschiedenis, ze vallen weg. Geen slaven of vrijen: je maatschappelijke status telt niet meer in het Koninkrijk, in de kerk viere heren en slaven samen de maaltijd van de Heer. En dus ook geen mannen of vrouwen: '...u bent allen één in Christus Jezus.'

Nee, dit is geen pleidooi om dan maar met die liberale genderideologie mee te gaan. Die staat immers niet bepaald in het kader van 'Christus op de troon van jouw leven'! Tegelijkertijd kun je je moeilijk scharen in het kamp van conservatief-rechts. De grote vraag is: wie heerst er in die standpunten, Jezus Christus óf onze culturele verworvenheden of scheppingszekerheden? Laat je daarom leiden door Jezus, zijn liefde en zijn Koninkrijk. Dat helpt om in de kerk mensen die hier persoonlijk mee worstelen positief en liefdevol te steunen. Laat het veilig zijn voor hen, in je pastorale begeleiding. En probeer er in dit licht aandacht voor te vragen in de gemeente.

Klaas van den Geest is predikant binnen de GKv.

Klaas van den Geest

Transgender

Zoals ik al schreef: liefhebben is voor mij het kernwoord. Niks kan mij scheiden van Gods liefde. Ben ik bang om straks bij de hemelpoort afgewezen te worden om deze keuze die ik maak voor mijn zoon? Ja, soms wel. Maar dan ga ik weer terug naar die belofte. Niks kan mij scheiden van die liefde. Die liefde vraagt van mij om te leven in liefde. Op die liefde mijn keuzes te baseren. En dan kan mijn keuze een andere zijn dan die van jou. Maar laten we elkaar toch vooral liefhebben. Dat is vaak al ingewikkeld genoeg.

Harriët Koelewijn is moeder van een transgender.

Inside-Out: in gesprek over lhbt+

Wijdekerk heeft een pakket ontwikkeld voor gespreksavonden over lhbt+. *Inside-Out* biedt beeld- en gespreksmateriaal voor een reeks van vier avonden. Elke avond heeft een afwisselend programma: een korte opening bij de Bijbel, een korte documentaire en diverse gespreks- en verwerkingsvormen. Stichting Wijdekerk is een initiatief van een groep christenen, zelf lhbt+ of nauw bij hen betrokken. 'Wij vinden dat iedereen zichzelf moet kunnen zijn in zijn of haar kerk. We hebben onze ervaringen en krachten gebundeld en delen die op deze site': wijdekerk.nl.

Gezocht: eindredacteur voor *Dienst*

De redactie van *Dienst* zoekt een nieuwe eindredacteur die

- meedenkt met de redactie over de invulling van een nummer;
- de redactie scherp houdt als het gaat om het op tijd aanleveren van de kopij;
- de eindredactie doet van alle kopij en die inclusief illustraties aanlevert voor de vormgever;
- de drukproef controleert.

We zoeken daarom iemand die

- gevoel heeft voor taal en hoe je informatie het best kunt overbrengen;
- de Nederlandse taal tot in de puntjes beheerst en oog heeft voor illustraties en vormgeving;
- goed kan organiseren en stressbestendig is bij deadlines;
- gelooft in God en hart heeft voor zijn gemeente en werkers in de kerk.

De eindredacteur werkt samen met een inspirerend team van redacteuren en krijgt een vergoeding per nummer. *Dienst* verschijnt vier keer per jaar en wil werkers in de kerk toerusten en ondersteunen in pastoraat, diaconaat, jeugdwerk, missionair gemeente-zijn en gemeenteopbouw. Als je meer wilt weten of wilt solliciteren, kun je ons bereiken via blad-dienst.nl (onder Contact).

Vuur dat nooit dooft

Wat zegt de Bijbel werkelijk en willen we luisteren?

Eerder dit jaar verscheen *Vuur dat nooit dooft. Gender, seksualiteit & theologie in gesprek*. De publicatie van het boek van René Erwich en Almatine Leene bleef niet onopgemerkt. In de media klonken reacties variërend van zeer lovend tot uiterst kritisch en soms ook daartussenin. De aandacht voor het boek is een paar maanden later nog niet verslapt. Het wordt genoemd in een voorstel om het onderwerp (homo)seksualiteit op de agenda van de Landelijke Vergadering/Generale Synode van NGK en GKV te zetten. Het boek was genomineerd voor 'beste theologische boek van 2022' en een Engelse vertaling schijnt in de maak te zijn. Wij vroegen dominee Dick Westerkamp om *Vuur dat nooit dooft* te bespreken. Deze emeritus predikant van de NGK Houten was lid van de landelijke NGK-commissie Homoseksualiteit en ambt.

Dick Westerkamp

Ieder mens ervaart de gebrokenheid van de schepping door de zondeval aan den lijve. Sommige mensen worden geboren met afwijkingen in organen als nieren of hart. Anderen missen een arm of hebben juist te veel vingers aan een hand. Niemand zal in zo'n geval zeggen dat het niet duidelijk is hoeveel vingers mensen 'normaal' hebben. Maar op het gebied van gender en seksualiteit is dat anders. Het is tegenwoordig in de mode om afscheid te nemen van het binaire denken over man en vrouw. Ook Erwich en Leene doen dat in hun boek: 'Christus heeft het binaire denken eens en voor-good doorbroken' (p. 240).

Vaak wordt het bestaan van intersekse (een genetische afwijking waardoor het bij de geboorte soms moeilijk is vast te stellen of het een jongetje of een meisje is) aangegrepen om het onderscheid tussen de geslachten ter discussie te stellen. Ook al begint de Bijbel met een duidelijke schepping van man en vrouw die samen de opdracht

krijgen vruchtbaar te zijn, dat telt niet. Want, zo is de redenatie, er staat ook dat God licht en duister schiep en daartussen zit ook de schemer. En tussen land en zee vind je moeras. Zo zijn er tussen man en vrouw ook een heleboel tussenvormen. Wat voorheen afwijkingen heetten, beschouwt men nu als variaties. Zo is er ruimte voor het erkennen van een groot aantal seksuele identiteiten, die allemaal als normaal moeten worden gezien. Het is vooral ver-

keerd die te beoordelen vanuit 'heteronormativiteit'. Je mag niet stellen dat God man en vrouw met ieder een eigen natuur heeft neergezet, want ook in de opstanding heeft dat onderscheid afgedaan (Gal. 3:28). In Christus zijn immers geen mannen of vrouwen meer?

.....
Wat voorheen afwijkingen heetten, beschouwt men nu als variaties

Tussen land en zee

Twee benaderingen

Je kunt zo'n complex onderwerp op twee manieren benaderen. Vanuit de Bijbel en de overtuiging dat Gods Woord een lamp is voor onze voet en dat wijsheid begint met ontzag voor de HEER. Of vanuit het moderne denken en de beleving van mensen. Erwich en Leene kiezen de laatste weg. Ze maken duidelijk dat ze niet een ethisch betoog willen houden ('dat betekent dat we dus niet gaan voorschrijven', p. 10), maar een theologisch. De bedoeling van het boek is ruimte te maken voor het gesprek over seksualiteit, met name ook bij orthodoxe en evangelische christenen. Zijn ze daarin geslaagd? Het is goed je uitgangspunten te delen. Dat doen ze ook op pagina 37: 'Ons uitgangspunt is dat we onze eigen ervaring, de tradities waarin we staan, de wetenschap en ook de Bijbel met elkaar in gesprek willen brengen.' Ze stellen dat deze bronnen in principe gelijkwaardige gesprekspartners zijn (p. 13). De Bijbel is slechts één bron en zoals uit het vervolg blijkt zeker niet de belangrijkste. Met dat uitgangspunt zal een gesprek met een groot deel van de beoogde doelgroep niet van de grond komen.

Nu is er natuurlijk niks op tegen dat je goed geïnformeerd bent, maar dan wel in het besef dat 'de wetenschap' allerm minst eenduidig is. In een ideologisch mijnenveld gaan de auteurs naar het lijkt argeloos hun weg. Ze citeren links en rechts 'resultaten' van modern onderzoek. Soms zoveel verschillende auteurs op enkele bladzijden dat het je daarna duizelt wat ze nu eigenlijk willen illustreren. Toch is non-binair denken over geslachtelijkheid zeer omstre-

den. Dat weten zij ook wel. Ze noemen zelfs een keer terloops de naam van Debra Soh. Deze neurowetenschapper met specialisme seksualiteit beweert het omgekeerde van Erwich en Leene (*The end of gender. Debunking the myths about sex and identity in our society*). Maar

.....
In een ideologisch mijnenveld gaan ze naar het lijkt argeloos hun weg

Theologie

het houdt hen niet tegen om heel stellige uitspraken te doen over ‘het krampachtige binaire denken rondom gender’ dat moet worden opgegeven (p. 193).

Gods verlangen

De kern van het boek is de theologische visie die gaat over Gods verlangen naar zijn schepselen, waarvan menselijke seksualiteit een reflectie zou zijn. Het lijkt mij willekeurig om als centrale notie over God te zeggen dat Hij verlangt naar zijn schepping. Welke bijbellezers zou zelf op die gedachte komen? Waarom worden niet Gods wijsheid, of zijn almacht of heiligheid genoemd? We belijden toch dat God één is in zijn eigenschappen? Hun voorstel roept bij mij het beeld op van een God die tamelijk machteloos moet proberen mensen toch voor Hem te interesseren. Dat is heel anders dan waar de kerk over zingt: ‘hetgeen zijn liefde wil bewerken, ontzegt Hem zijn vermogen niet’ (Gez. 291 LvdK 1973). Als het in de Bijbel gaat over verlangen, dan is het vooral het verlangen van de mens naar God. ‘Als een hert dat verlangt naar water’ (Ps. 42/Opw. 281).

Tweeduizendjarige geschiedenis

Ik struikel over de manier waarop Erwich en Leene de geschiedenis beschrijven. Ongetwijfeld heeft de kerk in haar tweeduizendjarige geschiedenis de plank herhaaldelijk misgeslagen. Vaak door het onkritisch volgen van de denkwijze of de wetenschap van de toenmalige cultuur, bijvoorbeeld de scheiding van ziel en lichaam als het hogere en lagere in de vroege kerk. Maar het lijkt in dit boek wel alsof de hele kerkgeschiedenis weinig positiefs heeft opgeleverd. Pas in de moderne tijd worden we geëmancipeerd. ‘Seks ging over rollen. De actieve partner had een masculiene rol en de passieve een feminiene rol. Een vrouw werd geacht stil te liggen en een man tekeer te gaan...’ (p. 58).

Je zou je gaan schamen voor de invloed die het christelijk geloof heeft gehad. Een totaal ander beeld vind je bij een verre voorganger van dit boek: *Venus aan de leiband* (1987). Hierin laat H.W. de Knijff juist zien hoe groot de positieve uitwerking van het geloof is geweest, ook voor de emancipatie van de vrouw. Wel citeren de auteurs: ‘Het huwelijk is volgens hem de hoogste orde, een geschenk van het christendom voor een volle beleving van seksualiteit’ (p. 69). Maar onmiddellijk laten ze volgen: ‘De Knijff is daarin erg positief. Een blik in de geschiedenis laat heel duidelijk zien dat de kerk haar macht gebruikte om seksualiteit in een negatief daglicht te stellen en controle uit te oefenen op mensen, vooral op vrouwen’ (p. 70).

Het is geen vooruitgang een eventueel fout denkbeeld van vroeger te vervangen door een modern dat niet minder fout is. Waarom niet teruggaan naar: wat zegt de Bijbel werkelijk? Een theologisch boek zou je moeten brengen bij een beter verstaan van de Bijbel. Helaas is de beweging, niet alleen in dit boek maar ook in andere, vaak de andere kant op. De Bijbel wordt dan gelezen tegen de achtergrond

.....
Alsof de hele kerkgeschiedenis weinig positiefs heeft opgeleverd

Theologie

van het moderne denken (in dit geval het politiek correcte denken), of de ervaring, en zo ‘uitgelegd’ dat die daarmee niet in strijd is. De keuze voor een ‘leesbril’ (dat is de taak van de hermeneutiek) zou moeten worden bepaald door wat voor boek de Bijbel wil zijn. Natuurlijk is de Bijbel ontstaan in heel verschillende culturele omstandigheden dan de huidige. Maar daarin vinden we toch het Woord van de levende God, die zichzelf niet tegenspreekt. Of ‘is er sprake van een breed spectrum aan perspectieven met betrekking tot seksualiteit, gender en familierelaties?’ (p. 121). In het laatste geval zijn we vrij om zelf te kiezen wat we als normatief beschouwen.

De reizende tentoonstelling Pride Photo laat verhalen van lhbtqia+'s van over de hele wereld zien

Minimale ethiek

Dat dit een minimale ethiek oplevert, wordt duidelijk in een hoofdstuk over hot issues. ‘We hebben deze “hot issues” genoemd zonder ze daarmee in de hoek van afwijzing en veroordeling te plaatsen’ (p. 244). Polyamorie (meerdere partners in een seksuele relatie, waarmee alle betrokkenen instemmen) wordt breed besproken, maar de auteurs komen niet verder dan dat het ‘ingewikkeld’ is, en dat monogamie ‘wellicht’ het meest wenselijk is. Mensen met een beperking die professionele sekswerkers uitnodigen om hen te helpen bij hun seksuele behoeften hebben last van ‘vooroordelen’. Nog een ‘vooordeel’: ‘Nog altijd is het gangbaar om te denken dat alle sekswerkers als kind seksueel misbruikt werden.’ Even later lezen we dan weer wel: ‘Veelvuldig wisselend seksueel contact in oppervlakkige relaties op jonge leeftijd lijkt ook een duidelijke factor te zijn, evenals interfamiliaal geweld en misbruik.’ Als het gaat

.....
Een theologisch boek zou een beter verstaan van de Bijbel moeten brengen

Theologie

over porno wordt de vraag gesteld: 'kunnen we wel ruimte bieden aan die vormen van porno en erotica die (...) een langdurige relatie nieuw leven kunnen inblazen?' (p. 236).

Als er nu één sleuteltekst is die ons iets kan vertellen over Gods bedoeling met seksualiteit, dan is het Genesis 2:24-25. 'Daarom maakt een man zich los van zijn vader en moeder en hecht hij zich aan zijn vrouw, en zij zullen één lichaam zijn.' De Heer Jezus citeert deze tekst en grijpt daarmee uitdrukkelijk op de schepping terug, en ook Paulus citeert die in zijn brede beschrijving van het huwelijk in Efeziërs 5. In het boek wordt die wel genoemd maar niet behandeld (p. 131).

Verterend vuur

Vuur dat nooit dooft, de titel wil verwijzen naar Hooglied. Maar de auteurs wijzen er op de eerste bladzijde al op dat God zelf als een vuur is. Dat beeld gaat niet over Gods liefde, zoals ze suggereren, maar over zijn heiligheid en zijn oordeel. De teksten die ze noemen, geven aan dat we God te vrezen hebben: 'Laten we God vereren (...) op een Hem welbehagelijke wijze, met eerbied en ontzag, want onze God is een verterend vuur' (Hebr. 12:28 NBG51). Je kunt blijkbaar niet alles over Hem zeggen. Hoe we Hem moeten eren, als Schepper en Verlosser, heeft Hij bekendgemaakt.

God: vuur van verlangen of verterend vuur?

© Mohamed Nohassi, Unsplash

Wijsheid begint met ontzag voor de HEER (Spr. 9:10). Daarom zou je zeker bij dit onderwerp moeten beginnen met de openbaring! Wat zegt de Heer? Eerder ging het al even over verlangen. Mens-zijn zou je kunnen omschrijven als het op een juiste manier leren ordenen van je verlangens (die gedachte vind je bij Augustinus). We zijn vaak gericht op wat uiteindelijk niet bevredigt, we zijn met te weinig

Theologie

tevreden. Psalm 37:4 zegt: 'Zoek je geluk bij de HEER, Hij zal geven wat je hart verlangt.' Het begint dus met het zoeken van God zelf en wat Hij wil. De Bijbel is dan het boek waarin zijn persoon en wil het meest duidelijk worden geopenbaard: een licht op ons pad (naar Ps. 119:105). En zonder dat licht zijn we in het donker.

Schepping, zonde en verlossing

Iedereen heeft een wereldbeschouwing of een geloof. Dat bepaalt wat je op grond daarvan waarneemt of bij je toelaat als informatie. Een Bijbelse wereldbeschouwing ziet alles door de lens van schepping (hoe is het oorspronkelijk gemaakt?), zondeval (wat heeft de zonde hier kapotgemaakt?) en verlossing (wat betekent verlossing in Christus voor dit levensterrein?). God heeft de mens als man en vrouw goed geschapen, en ook seksualiteit is deel van de goede schepping. Er is ook geen terrein waar zonde zoveel verwoest. De uitdaging voor de kerk vandaag is te laten zien wat de betekenis van verlossing is voor relaties en seksualiteit. De regels die God geeft, hebben alles te maken met hoe Hij als Schepper deze wereld heeft ingericht. Hij kent de gebruiksaanwijzing. De Bijbel is zelf als een bril die onze ogen opent voor deze werkelijkheid. Met name de wijsheidsboeken brengen je steeds terug naar hoe je kunt leven binnen Gods orde.

Wie ervoor kiest om los van Gods geboden zijn eigen weg te gaan, zoals onze cultuur en in navolging daarvan veel christenen en kerken, zal vroeg of laat ontdekken dat de wereld zo niet in elkaar zit. De werkelijkheid praat terug, de wal keert het schip. Seksualiteit is een geweldige kracht, inderdaad een vuurgloed van de Heer (Hoogl. 8:6). Vuur dat binnen de perken blijft van een open haard kan weldadig zijn. Maar daarbuiten is vuur een bedreiging en verwoesting, onze samenleving laat dat overal zien. God heeft zijn geboden niet voor niks gegeven. De vraag is alleen: willen we luisteren?

Dick Westerkamp is emeritus predikant van De Lichtboog in Houten. Hij zat in de commissie Homoseksualiteit en ambt, die in 2016 rapport uitbracht aan de Landelijke Vergadering van de NGK. Sinds die tijd is hij lid van een interkerkelijke werkgroep die toerustingsdagen organiseert voor kerken die in verwarring zijn over hoe om te gaan met homoseksualiteit. Hierbij zijn ook mensen betrokken die zelf te maken hebben met homoseksuele verlangens maar kiezen voor een celibitair leven.

René Erwich en Almatine Leene, *Vuur dat nooit dooft. Gender, seksualiteit & theologie in gesprek*, KokBoekencentrum 2022.

.....
We zijn vaak gericht op wat uiteindelijk niet bevredigt

.....
God heeft zijn geboden niet voor niks gegeven

Ik blijf graag dicht bij de kern

Een paar maanden geleden ben ik weer bevestigd als ouderling. Dat was niet vanzelfsprekend. Tot drie jaar geleden was ik ook ouderling en ik heb die termijn echt op doorzettingsvermogen vol gemaakt. Het was een lastige periode met onaangename en liefdeloze discussies over onder meer vrouwen in het ambt. Ik was er echt even klaar mee. Maar dit jaar werd ik weer 'op tal' gezet. Er is een nieuwe predikant en de dynamiek van de kerkenraad is veranderd. Daardoor kreeg ik er weer vertrouwen in.

Als je voor het eerst ouderling wordt, raak je toch een beetje je onschuld kwijt. Ineens realiseer je je dat overal wel iets aan de hand is. Gelukkig kan ik daarmee omgaan. Ik ben verschillende keren wijkouderling geweest en dan spreek je mensen over het leven, over geloof. Het is heel mooi te mogen praten over wat hen bezighoudt. Niet alleen geklaag over de kerk, het mag een spade dieper: over geloof, over de Here Jezus. In zulke gesprekken voel ik me gedragen door Hem.

Ouderlingschap is ook belastend. In de wijk is altijd wel iets te doen. Bovendien ben ik een mens, maak dus fouten of geef anderen bijvoorbeeld niet de tijd die ze verdienen. Dat kan op me drukken, ik heb dan het gevoel het nooit helemaal goed te doen. In mijn vorige ambtsperiode voelde ik me daarin weleens alleen, nu niet meer. Tijdens het startweekend met de kerkenraad kwam dit thema meteen aan bod. Toen dacht ik: deze sfeer past mij!

Ik hoop dat ik als ouderling een luisterend oor ben voor mensen, dat ik mensen kan blijven verbinden aan de gemeente. Een aantal jaren geleden zagen we gezinnen vertrekken naar meer evangelische gemeenten en nu juist naar meer behoudende kerken. Voor mij is dat moeilijk te begrijpen; ik vind trouw belangrijk in relaties, in geloof, naar de Here. De kerk is geen supermarkt. Als je iets mist in je kerk, kun je je er ook sterk voor maken. Met elkaar maak je er iets van.

Vroeger was geloof veel dogmatischer voor mij; we hadden overal wel een antwoord op. Nu ik ouderling ben, is de inhoud van het geloof voor mij weliswaar een zekerheid, maar tegelijk een zoektocht. Dat vind ik eigenlijk wel mooi. Ik kan niet meer altijd alles uitleggen. Daarom blijf ik graag dicht bij de kern: Gods liefde, de Here Jezus die voor ons zijn leven gaf en je gedragen weten door de Geest.

Joop Siderius (65) is systeembeheerder bij KPN en lid van De Voorhof in Apeldoorn-Zuid.

Op welke manier heeft je werk in de kerk jouw geloof/leven/kijk op de kerk veranderd? Wil je daarover vertellen, meld je dan aan voor deze rubriek bij suanlokhorst@hotmail.com.

Armoede verlichten

Wat diakenen kunnen doen

Velen van ons hebben te maken met een fors hogere energierekening. Stijgingen van enkele honderden euro's per maand zijn geen uitzondering. Tel daar een ongekende en voortdurende inflatie bij op, waardoor de prijzen van basislevensbehoeften flink zijn gestegen. Dit raakt een grote groep Nederlanders. Allereerst mensen met een laag inkomen, want die kwamen al moeilijk rond. In toenemende mate krijgen ook middeninkomens hun begroting niet meer sluitend. En hoewel de overheid bijspringt met een aantal concrete maatregelen, zullen die de effecten hooguit afzwakken. De verwachting is dat de armoede in Nederland zal toenemen. Wat kunnen diaconieën in deze situatie doen? In dit artikel geef ik een aantal suggesties.

De uitdagingen waar onze samenleving voor staat, zijn groot en complex. De oplossingen voor de energiecrisis en de inflatie liggen niet binnen het bereik van kerken. Het is goed om daar realistisch over te zijn. Onze overheid neemt allerlei maatregelen, maar kan niet voor iedereen alle problemen oplossen. Ook weten we dat de uitvoering soms anders uitpakt dan van tevoren was bedacht. Zo is er momenteel een grote groep mensen die nog steeds geen gebruik heeft gemaakt van de energietoeslag. Omdat ze er niet van weten of omdat ze de overheid niet vertrouwen, bijvoorbeeld vanwege de toeslagenaffaire. Ondanks alle maatregelen die worden genomen, zullen er nog steeds mensen tussen wal en schip vallen. Ook daarin moeten we realistisch zijn. Vanuit dit realisme kunnen kerken desondanks veel doen om de situatie van mensen in armoede te verlichten.

Kerkelijke hulp

Kerken hebben oude papieren als het gaat om het helpen van mensen in nood. Op allerlei manieren ondersteunen ze mensen met geldzorgen. Allereerst helpen ze met allerlei vormen van praktische begeleiding, financiële ondersteuning en hulp in natura. Het doel van die hulp is om mensen weer financieel zelfredzaam te maken. Dat is in de ene situatie makkelijker dan in de andere. Daarnaast helpen kerken ook om de stem van mensen in de knel te laten horen. 'Helpen onder protest' noemen we dat. Dat kan gaan om situaties van onrecht, zoals rond de gebrekkige opvang van vluchtelingen, maar ook om situaties van grote zorg. Zo heeft het diaconaal platform in Ede namens de gezamenlijke kerken een brandbrief gestuurd naar de burgerlijke gemeente. Daarin

Derk Jan Poel

.....
Ondanks alle maatregelen zullen er mensen tussen wal en schip vallen

roept men het collegebestuur op iets te doen voor inwoners die door de gestegen prijzen grote financiële zorgen hebben.

Gewoon naast mensen staan en er voor hen zijn

Maar de grootste kracht van de kerk is wellicht het gewoon naast mensen staan en er voor hen zijn. Geldzorgen veroorzaken veel stress in gezinnen. Ze verminderen ook het vermogen om keuzes te maken die goed zijn op de lange termijn. Wat is het dan fijn wanneer er iemand naast je staat en met je meedenkt. Die naar je luistert zonder oordeel.

Die je als mens ziet. Juist die persoonlijke aandacht en betrokkenheid maakt veel verschil, ook als die naaste niet direct een pasklare oplossing weet.

Wat is het fijn wanneer er iemand naast je staat en met je meedenkt

Geen toename van hulpvragen

De kranten en nieuwssites staan al weken vol met verhalen van mensen die het financieel niet meer redden. Toch krijgen we op dit moment nog weinig signalen dat diaconieën meer hulpvragen krijgen. Wel vragen ze regelmatig hoe ze mensen in beeld krijgen die het financieel moeilijk hebben. Want dat is nog niet zo eenvoudig. Nu kan het natuurlijk zijn dat er echt weinig financiële zorgen zijn in jouw gemeente. Wat een zegen is dat dan! En wat een geweldige kans om daarmee tot zegen te zijn. Zoek dan bewust manieren hoe je in jullie omgeving hier handen en voeten aan kunt geven. Onder de hashtag #geefwarmtedoor begonnen lokale kerken bijvoorbeeld inzamelingsacties om de energiecompensatie te herverdelen. Zo kun je gemeenteleden oproepen om bijvoorbeeld hun energiecompensatie te doneren aan de diaconie of aan organisaties als de voedselbank.

Hadden ze maar eerder bij ons aangeklopt

Hoge drempel

Regelmatig hoor ik diakenen verzuchten: 'Hadden ze maar eerder bij ons aangeklopt.' Misschien herken je dat wel. De drempel is hoog. Mensen wachten uit schaamte of trots vaak (te) lang voor

ze om hulp durven vragen, omdat ze hun eigen problemen willen oplossen. Of omdat ze bang zijn op gemaakte fouten gewezen te worden. Of gewoon omdat ze vinden dat de financiële situatie privé is. De meeste mensen praten niet makkelijk over geld en geldzorgen. Gemiddeld klopt iemand pas na vijf jaar ellende aan bij de schuldhulpverlening. Dat maakt het voor diakenen, maar ook voor professionele hulpverleners, lastig om mensen met geldzorgen te bereiken. Het feit dat er nog geen mensen aankloppen bij de diaconie, hoeft dus niet te betekenen dat er geen zorgen zijn!

Zorg dat je als diaconie goed zichtbaar bent, zodat mensen je weten te vinden. Geef informatie over hoe mensen contact kunnen opnemen met de diaconie en met welk soort vragen ze terecht kunnen. Maak duidelijk hoe het proces van steunverlening verloopt. Uit welke stappen bestaat het en wie zijn erbij betrokken? Welke informatie is er nodig en waarom? Hoe wordt de privacy gewaarborgd? Deel deze informatie op zo veel mogelijk verschillende manieren. Bijvoorbeeld via jullie kerkapp, het kerkblad en een concrete oproep vanaf het podium. Blijf regelmatig communiceren. Dit kan helpen om de drempel voor het vragen van hulp te verlagen.

Zorg dat je als diaconie goed zichtbaar bent

Situatie in beeld krijgen

Probeer de situatie in jullie gemeente scherper in beeld te krijgen. Doe eens een kleine anonieme peiling waarin mensen kunnen aangeven of ze het redden of dat ze financieel in de gevarenzone zitten. Vraag ook of ze andere mensen kennen die financieel door het ijs dreigen te zakken. Met de uitkomsten van zo'n peiling krijg je een beter beeld van de urgentie en omvang van eventuele problemen. Het is verder belangrijk dat je weet wie extra kwetsbaar is en een groter risico loopt op financiële problemen. Diverse armoedeonderzoeken laten zien dat bepaalde groepen kwetsbaarder zijn dan andere. Denk aan alleenstaande ouders met kinderen, mensen zonder betaald werk, mensen met psychische problemen, een chronische ziekte of handicap. Het is verstandig om als diaconie deze meest kwetsbare groepen goed in beeld te hebben. Let ook op zogenaamde kruispunten in het leven van mensen. Grote veranderingen zoals trouwen, kinderen krijgen, verhuizen, een baan verliezen, scheiden, overlijdensgevallen in de familie, zijn een belangrijke oorzaak van schulden. Uit onderzoek blijkt dat bijna zestig procent van de mensen met een betalingsachterstand te maken heeft gehad met een dergelijk life event. Heb daar als diaken oog voor.

Verder zijn er bepaalde signalen waar je alert op kunt zijn. Gaan mensen niet op vakantie? Ontbreken ze bij feestjes en sociale activiteiten? Gaan de kinderen niet mee op schoolreisje? Zie je stapels ongeopende post liggen? Draagt men kleding die niet past bij het huidige seizoen? Zijn de gordijnen ook overdag vaak dicht? Is er weinig reactie op mailtjes of telefoontjes? Het kunnen signalen zijn dat iemand financiële zorgen heeft. Check als diaken regelmatig je wijk en breng in kaart wie tot de kwetsbare groepen behoren of wie op zo'n kruispunt in het leven staat. Houd dan de vinger aan de pols.

Wees alert op welke mensen meer risico lopen

Bespreek het onderwerp ook regelmatig in de diaconievergadering, met kerkenraadsleden en andere gemeenteleden die bezoeken brengen in de gemeente. Ook zij kunnen immers signalen opvangen.

Meer mensen zullen nu moeten leren besparen

Werk aan bewustwording

Minima zijn gewend om te besparen. Meer mensen zullen dat nu (snel) moeten leren. Daarbij is goed overzicht de eerste stap in het grip krijgen op de nieuwe situatie. Met name het ontbreken van een duidelijk overzicht van de financiën is een belangrijke oorzaak van de problemen. Vraag hier aandacht voor en bied aan om daarbij te helpen als daar behoefte aan is. Wijs op websites van het Nibud of geldfit.nl en eerstehulpbijschulden.nl. Op die sites vinden mensen veel informatie en praktische tips.

Duidelijk overzicht van de financiën is belangrijk

Zet zelf de eerste stap

Hulp vragen is ongemakkelijk. Iets van dat ongemak kun je weg nemen door zelf de eerste stap te zetten. Om je daarbij te helpen, volgen hierbij enkele tips om het gesprek aan te gaan:

- Maak de situatie normaal: we vinden het allemaal fijn als we niet de enige zijn met een bepaald probleem. Dat maakt het makkelijker om erover te praten.
Je leest tegenwoordig overal over mensen die het financieel niet meer redden door de hoge inflatie. Hoe is dat voor jou?
- Geef de reden aan van je vraag: zomaar beginnen over iemands financiën voelt vreemd. Leg daarom uit waarom je de vraag stelt.
Veel mensen in Nederland hebben in deze tijd moeite met rondkomen. We merken als diaconie dat mensen het lastig vinden om over deze zorgen te praten. Daarom vragen we er tegenwoordig standaard naar in onze kennismakingsgesprekken. Dus mag ik ook aan jou vragen hoe jij jouw financiële situatie ervaart?
- Geef ruimte om zelf te beslissen: laat zien dat je iemands lastige positie begrijpt en geef aan dat hij of zij zelf kiest.
Het is misschien een wat directe vraag over best een persoonlijk onderwerp en je hoeft natuurlijk geen antwoord te geven, maar hoe gaat het financieel met je?

Uiteindelijk beslist iemand zelf of hij wel of niet op jouw uitnodiging ingaat. Je kunt mensen niet dwingen, maar met deze openingszinnen maak je het voor hen net wat makkelijker om jou in vertrouwen te nemen.

Geven van ondersteuning

Wanneer ondersteuning nodig is, richt je dan niet alleen op de hoge energierekening, maar heb oog voor het totaalplaatje. Denk aan de huur of hypotheek, de zorgverzekering en natuurlijk eten en drinken. Probeer zo te voorkomen dat ook op andere terreinen schulden ontstaan. Let ook op kosten van schoolgaande kinderen, ook daar kan extra hulp hard nodig zijn. Niet iedereen kan zomaar de kosten van een laptop, vervoer naar school of sportlessen betalen. Als diaconie kun je daarin concreet bijspringen of doorverwijzen naar lokale fondsen. Als je doorverwijst, vraag dan of je kunt helpen bij een eventuele aanvraagprocedure.

Zorg dat je goed op de hoogte bent van de ondersteuning die de burgerlijke gemeente en de landelijke overheid bieden. Deel de informatie over verschillende ondersteunende regelingen en stimuleer mensen om daarvan gebruik te maken. Geef aan dat je kunt helpen bij het aanvragen daarvan. Zorg verder voor goede afstemming met andere kerken en organisaties in je woonplaats. Via een diaconaal platform kan bijvoorbeeld kennis worden gedeeld en kunnen daarnaast signalen uit de samenleving worden verzameld en besproken met de burgerlijke overheid.

De extra maatregelen van de overheid gaan volgend jaar pas in. Voor een grote groep mensen levert dat forse problemen op. Hun nood is hoog! Veel diaconieën hebben een buffer voor het geval de nood aan de man komt. Dit zou een goed moment kunnen zijn om die buffers ruimhartig aan te spreken, daar zijn ze tenslotte voor bedoeld.

Derk Jan Poel werkt voor Kerkpunt als adviseur diaconaat en integral mission.

Stimuleer mensen om gebruik te maken van ondersteunende regelingen

Verder lezen over diaconaat en armoede

Diaconaat is onderdeel van Kerkpunt, dat sinds 2021 bestaat en de krachten bundelt van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken. Op kerkpunt.nl vind je meer informatie bij dit artikel. Zoals veelgestelde vragen over de *energiecompensatie*, een *stappenplan steunverlening* en het *signaleren van noden* (kwetsbare groepen, kruispunten, signalen en tips voor het bespreekbaar maken). Als je zoekt op de cursieve trefwoorden kom je op de desbetreffende pagina.

Leren in de kerk

Het thema van deze *Dienst is Kerk en lhbtqia+*. Ook Leren in de kerk biedt modules die je kunnen helpen om met tieners in gesprek te gaan over seksualiteit, geaardheid en zelfbeeld.

- **Ik wil jou:** Deze module gaat over het beeld van seks in onze samenleving, over relaties, geaardheid en grenzen in het licht van de Bijbel. In vijf bijeenkomsten worden tieners uitgedaagd om zelf een mening te vormen over hoe zij met intimiteit en relaties willen omgaan en hoe zij God hierbij willen betrekken. Aan de hand van de Bijbel wordt uitgelegd dat hun hart en lichaam kostbaar zijn en dat voorzichtigheid en vertrouwen op de lange termijn lonen.
- **In Gods ogen:** Tieners zijn continu bezig zichzelf te spiegelen aan elkaar en hun idolen. Dit kan voor veel onzekerheid zorgen. Deze module biedt ruimte voor open en eerlijke gesprekken over onzekerheid en tekortschieten. De vijf bijeenkomsten gaan over zelfbeeld en over hoe God naar je kijkt. Om te ontdekken dat God ieder mens heeft gemaakt als een kostbaar individu met een doel: om voor en met Hem te leven.

Je vindt deze en veel andere modules op lerenindekerk.nl/belong. Regelmatig worden nieuwe modules toegevoegd. Over Leren in de kerk: 'Wij vinden het geweldig als gemeenteleden samen ontdekken, delen en leren. Er valt zo veel moois te leren in de kerk. Niet alleen door kinderen en tieners, maar ook door jongeren en volwassenen. Daarom vind je op deze website een ruim aanbod aan materialen voor diverse leeftijdsgroepen. Onze programma's zijn gebaseerd op de Bijbel, met Jezus Christus als middelpunt, en hedendaagse didactische inzichten.'

Onze programma's zijn gebaseerd op de Bijbel, met Jezus Christus als middelpunt, en hedendaagse didactische inzichten.'

Kind en avondmaal

'Ik houd toch ook van Jezus, waarom mag ik dan geen avondmaal vieren?' Heel wat ouders worstelen met dit soort vragen van hun kind. Leidinggevenden in de kerk hebben zelf misschien net zo veel vragen. In de nieuwe kerkorde is ruimte voor kerken om zelf te beslissen of ze kinderen en jongeren het avondmaal laten meevieren. Maar waar baseer je zo'n besluit op? Hoe ga je een bezinningsproces in?

Om kerken te helpen in hun bezinning ontwikkelde Kerkpunt diverse materialen. De **brochure** *Samen aan tafel? Kind, jongere en avondmaal* staat vol artikelen, tips, gespreksvragen, interviews en ervaringsverhalen. Waarschijnlijk denkt niet iedereen in jullie gemeente hetzelfde over de plek van kinderen en jongeren aan het avondmaal. Daarom is een van de tips in de brochure een gespreksvorm met ruimte voor diversiteit. Achter elke overtuiging zit namelijk een verlangen. Wanneer je de mening van die ander niet begrijpt of deelt, probeer elkaar dan te vinden op hartsniveau! Kerkpunt maakt **gesprekskaartjes** die daarbij kunnen helpen.

Wil je met dit thema aan de slag in jouw gemeente, dan is er een uitgebreid **pakket** met materialen:

- programma's voor kringen, wijken of bijbelstudiegroepen
- programma's voor kinderwerk
- programma's voor jongerenwerk
- handreikingen voor gezinnen
- programma voor een gemeentebrede bijeenkomst

De kosten van dit pakket zijn 150 euro.

Meer informatie vind je op kerkpunt.nl/kind-en-avondmaal. Daar kun je ook de gesprekskaartjes en de brochure *Samen aan tafel?* downloaden. In gedrukte vorm is de brochure te bestellen via de webshop voor € 7,50 per stuk (44 pagina's).

De rechtspositie van de predikant

Van tijd tot tijd ontstaat er weer discussie over: wat is eigenlijk de rechtspositie van de predikant? Wie bepaalt dat? Kun je dat aan de kerken zelf overlaten? En kan de predikant, als hij of zij zich onvoldoende beschermd voelt, bij de burgerlijk rechter aankloppen? Aan deze en enkele andere vragen besteed ik in dit artikel aandacht.

Leendert
Verheij

Ook in de kerk komt het helaas voor dat verschillen van inzicht uitlopen op een geschil, waarbij een van de partijen de tussenkomst van de rechter inroept. In dit artikel besteed ik aandacht aan geschillen waarbij de predikant en de kerkenraad (of beter: de kerkelijke gemeente) de partijen zijn. In kerkordes en daaraan verwante regelingen is bepaald welke procedures daarvoor gelden en bij welke rechter men kan aankloppen. Voor kerkrechtelijke geschillen is de aangewezen kerkelijk rechter bevoegd. Soms heeft een van de partijen daar geen vertrouwen in en wendt men zich tot de burgerlijk rechter. Maar dat kan niet zomaar naar eigen believen of voorkeur. Als er deugdelijke kerkelijke regels en procedures zijn, gaan die voor. In dat geval zal de burgerlijk rechter zich er niet in mengen en partijen naar de kerkelijke procedure verwijzen.

.....
Als er deugdelijke kerkelijke regels en procedures zijn, gaan die voor

Kerkelijk rechters

Voorbeelden van kerkelijk rechters zijn de classis/regionale vergadering of een speciale commissie (voor predikantszaken). In hoger beroep is het meestal de Generale Synode of Landelijke Vergadering. In de nieuwe kerkorde worden classis/regionale vergadering vervangen door een landelijk college.

Scheiding tussen kerk en staat

In Nederland is sprake van 'scheiding tussen kerk en staat'. Als uitvloeisel daarvan is in het Burgerlijk Wetboek (artikel 2.2 lid 2) bepaald dat kerkgenootschappen, alsmede hun zelfstandige onderdelen en lichamen waarin zij zijn verenigd, worden geregeerd door hun eigen statuut, voor zover dit niet in strijd is met de wet. Bij de term 'eigen statuut' mag je denken aan de kerkorde en de daarmee verbonden regelingen. In ieder geval vallen daaronder volgens de Hoge Raad (de hoogste burgerlijk rechter) regelingen over de organisatiestructuur en het intern functioneren van het kerkgenoot-

schap. Denk aan regels over het bestuur en over de verhouding tussen het kerkgenootschap en zijn geestelijk ambtsdragers. En natuurlijk ook de regels over de kerkelijke rechtspraak.

Zoals gezegd, als die regels voorschrijven dat je voor bepaalde geschillen bij een kerkelijk rechter moet aankloppen, staat het een partij niet vrij om de burgerlijk rechter om een uitspraak te vragen. En natuurlijk ook niet om de burgerlijk rechter te vragen om het burgerlijk recht toe te passen, met voorbijgaan aan het kerkelijk recht. Toch wordt dat wel geprobeerd. Dan wordt wel als argument aangevoerd dat het geschil eigenlijk een burgerrechtelijk geschil is.

Hoge Raad

Zo was er enkele jaren geleden in de NGK een predikant die stelde dat zijn overeenkomst met de kerkenraad in feite een arbeidsovereenkomst was, en dat daarom niet het kerkelijk recht maar het burgerlijk recht moest worden toegepast. Het geschil liep hoog op. De kerkelijke rechtsgang werd wel eerst doorlopen, maar de predikant legde zich niet bij de uitkomst neer en vroeg de burgerlijk rechter om in te grijpen. In hoger beroep voldeed het gerechtshof aan dat verzoek en dat leidde tot een voor de predikant gunstige en een voor de kerk ongunstige uitkomst. Het hof oordeelde, anders dan eerst de kantonrechter, dat er sprake was van een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht. Het hof leidde dat onder meer af uit het feit dat de predikant gedurende zekere tijd arbeid had verricht voor de kerk, daarvoor traktement ontving en dat er sprake was van een overeengekomen gezagsverhouding. Het hof nam in zijn overweging mee dat de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek over de arbeidsovereenkomst van dwingend recht zijn. De kerk stapte vanwege het principiële karakter van deze uitspraak naar de Hoge Raad. En die vernietigde vervolgens de uitspraak van het gerechtshof.

De Hoge Raad bevestigde dat kerkgenootschappen 'inrichtingsvrijheid' hebben. En dat die berust op het beginsel van scheiding tussen kerk en staat. Het wordt pas anders als de eigen regeling in strijd is met de wet. Het maakt daarbij niet uit of bepalingen binnen het burgerlijk recht zelf van dwingend recht zijn. Als immers het burgerlijk recht niet van toepassing is, omdat het 'eigen statuut' van de kerk voorgaat, geldt dat dwingende karakter van die burgerrechtelijke bepalingen voor de kerk ook niet. De Hoge Raad legt uit dat de term 'wet' in artikel 2.2 lid 2 Burgerlijk Wetboek verwijst naar bepalingen van fundamentele aard of 'sterk dwingend recht', waarbij gedacht wordt aan zeer zwaarwegende dwingendrechtelijke bepalingen. Ik noem een voorbeeld: als een kerkorde de kerkelijke rechtsgang ondeugdelijk regelt, waardoor bijvoorbeeld een fundamenteel beginsel als dat van hoor en wederhoor, of van de onpartijdigheid van de rechter niet gewaarborgd is, dan kan de burgerlijk rechter wel degelijk ingrijpen.

.....
Een predikant legde zich er niet bij neer en wendde zich tot de burgerlijk rechter

.....
Het wordt pas anders als de eigen regeling in strijd is met de wet

Er zijn kerkelijk
en burgerlijk
rechtshouders met
elk eigen
bevoegdheden

© Succo, Pixabay

Wel of geen arbeidsovereenkomst?

Met zijn uitspraak heeft de Hoge Raad overigens niet gezegd dat een predikant per definitie nooit een arbeidsovereenkomst kan hebben. Dat hangt namelijk af van hoe het in de kerkorde en de bijbehorende regelingen geregeld is. In de bewuste zaak van een NGK-predikant stelde de Hoge Raad vast dat zijn kerk eigen regelingen kende, waaronder het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven van de Nederlands Gereformeerde Kerken (AKS) en de Richtlijnen voor de voorwaarden behorende bij de verbintenis tussen gemeente en predikant ten behoeve van de vervulling van het predikantsambt (de WAP-richtlijn). Daarin staat: 'de verbondenheid tussen de predikant en de gemeente is geen arbeidsovereenkomst' (art. 1 lid 3).

Verder citeerde de Hoge Raad: 'De status van de predikant wordt bepaald door het uitgangspunt dat de predikant als Dienaar des Woords geen andere lastgever heeft dan zijn Hemelse opdrachtgever. (...) Uit [die] gedachte vloeit voort dat hoewel de gemeente dus de predikant onderhoudt, een predikant niet in loondienst kan zijn van de gemeente, maar een zelfstandige positie heeft. (...) Omdat de positie van predikant echter ook niet overeenkomt met die van de groep die niet valt onder het regime van werknemers, namelijk de zelfstandige (arts, vrije ondernemer), is het gewenst dat kerken afspraken maken over de arbeidspositie van de predikant, die enerzijds passen bij zijn roeping, maar

anderzijds een rechtspositionele bescherming creëren die in de richting gaat van de door de overheid in de loop van de jaren opgebouwde bescherming van werknemers.' Omdat de eigen regeling van de NGK deugt (lees: niet zodanig afwijkt van dwingend recht dat daardoor belangen van fundamentele aard worden geschonken), heeft de burgerlijk rechter dat te respecteren en gaan de kerkelijke regels voor!

Het is gewenst dat kerken afspraken maken over arbeidspositie van predikant

Geheel eigen aard

Ook de GKv en de CGK hebben de positie van de predikant zo geregeld, dat er geen sprake is van een arbeidsovereenkomst. Artikel B15.3 van de GKv-kerkorde zegt: 'De rechtspositie van de predikant heeft een eigen karakter. De rechtsverhouding tussen kerk en predikant wordt beheerst door het kerkelijk recht en niet door het statelijk recht.' In de Generale regeling voor predikantszaken wordt in artikel D2.2 daar nog een uitleg bij gegeven. Als argumenten worden onder meer genoemd de eigen verantwoordelijkheid van de predikant als dienaar van het Woord tegenover de gemeente, de samenloop van taken in de plaatselijke gemeente en in het kerkverband en de beperkte mogelijkheid tot ontheffing uit het ambt. Artikel D2.3 voegt daar nog aan toe dat er geen sprake is van een arbeidsovereenkomst of overeenkomst van opdracht in de zin van het Burgerlijk Wetboek.

In de CGK-kerkorde staat onder artikel 11 (sub 11) vermeld dat het kerkrechtelijk beginsel van de gelijkwaardigheid van de ambten een gezagsverhouding tussen kerkenraad en predikant uitsluit. 'Om die reden kan in de CGK de verhouding tussen predikant en gemeente/kerkenraad niet gekwalificeerd worden als een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht. Het is een rechtsverhouding van geheel eigen aard, die wordt beheerst door de bepalingen van de kerkorde en de inhoud van de beroepsbrief.'

Ook in de toekomstige kerkorde van fusiekerk GKv/NGK staat vermeld: 'De rechtspositie van de predikant wordt bepaald door het kerkelijk recht. Hij heeft geen arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht' (artikel B6.1).

Conclusie

In onze gereformeerde kerken is de rechtspositie van de predikant van eigen (kerkrechtelijke) aard en is geen sprake van een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht. De wet en de burgerlijke rechtspraak laten dat toe en het is de kerkelijk rechter die over eventuele geschillen beslist. Dat wordt alleen anders, wanneer ofwel de kerkrechtelijke procedures ofwel de materiële regelingen omtrent levensonderhoud, arbeidsongeschiktheid, leeftijdsemeritaat, losmaking, schorsing en afzetting zo ondeugdelijk zouden zijn dat gesproken zou moeten worden van strijdigheid met wettelijke bepalingen van fundamentele aard of zwaarwegend dwingendrechtelijke bepalingen. Gelukkig hebben de kerken daar steeds oog voor en blijken regelingen de toets van eventuele kritiek van de burgerlijk rechter te doorstaan. De kerken kunnen zich daarbij oriënteren op voorbeelden uit het burgerlijk recht, maar de Bijbel zelf reikt ons op dit punt ook veel aan! Daarover wellicht nog eens een andere keer.

Leendert Verheij is oud-president van het Gerechtshof Den Haag en voorzitter van de Commissie Kerkrecht en Beroepszaken van de NGK.

De rechtspositie van de predikant heeft een eigen karakter

Gelukkig blijken kerkelijke regelingen de toets van de burgerlijk rechter te doorstaan

Diepste liefde

Waar mag ik met mijn diepste liefde heen,
als zij zich richt op net zo een
als ik, als zij alleen vervullen zal,
omarmd heeft,
thuis geeft?

Waar kan ik met mijn diepste liefde heen,
als niemand zingt met mij, zo een
als jij, als jij niet met mij bidden zal
en stil blijft,
wegkijkt?

Waar mag ik met mijn diepste liefde heen,
als God mij richt op Jezus, een
als ik, als deze mij vervullen zal,
verlost heeft,
rust geeft?

Waar kan je met je diepste liefde heen,
als U ons richt op Jezus, een
als wij, als deze ons vervullen zal,
bevrijd heeft,
liefheeft?

beeld en tekst: Robert Röth
op muziek gezet door Peter Sneepe
zie robertrothblog.wordpress.com
(zoeken op *Diepste liefde*)

